

Høring - forslag til forskrift om fordeling av Norsk Tippings overskudd til kulturformål

Overskrift: Tippemidlene er avgjørende for bibliotekutvikling

Norske bibliotek er avhengige av tippemidler for å drive gode folkebibliotek over hele landet. For 2025 ble det satt av 56,7 millioner kr til bibliotektiltak. Dette skal gå til oppfølging av nasjonal bibliotekstrategi, stimulere til utvikling av norske folke- og fagbibliotek og til leselysttiltak. 15 mill skal bruke i henhold til leselyststrategien. Midlene forvaltes av Nasjonalbiblioteket. Midlene skal også brukes til utvikling og drift av infrastruktur og fellestjenester for alle bibliotek i regi av Nasjonalbiblioteket.

Norsk bibliotekforening støtter arbeidet med en forskrift for å tydeliggjøre formål og sikre forutsigbarhet.

I dette innspillet vil vi peke på viktigheten av at bibliotekenes rolle i tippemidlene ikke forsvinner i nye presiseringer. Særlig når signalene for bibliotekutviklingen fra 2026 er uklare.

Innledningsvis vil vi peke på viktigheten av å sikre armlengdes avstand, slik også Kulturloven peker på, og dette kan gjerne inkluderes i forskriften.

§3 Hva det kan fordeles midler til

Forslaget til forskrift viser i høringsnotatet til §3 d om «andre kulturformål, hovedsakelig rettet mot barn og unge» til at dette viderefører dagens praksis: *«Selv om bestemmelsen peker på barn og unge som særskilt målgruppe, åpner bestemmelsen for å kunne gi tilskudd til tiltak som ikke er rettet mot barn og unge eller kulturfrivillighet, men retter seg mot øvrig kulturvirksomhet. [...] hoveddelen av spillemidler til kulturformål [skal] fortsatt gå til tiltak under bestemmelsen a–c, men at en andel kan tildeles tiltak som ikke naturlig faller inn under bestemmelsene a–c.»*

Nasjonalbiblioteket har forvaltet midlene til bibliotekene godt, og har gjennom å lene seg på de nasjonale bibliotekstrategiene sørget for en planmessig og sammenhengende finansiering av utviklingstiltak i bibliotekene.

«§3 d. Andre kulturformål»: Forslag til endring

Tippemidlene er viktige for enkeltbibliotek og enkelttiltak, og for felles utvikling. Slik departementet omtaler inndelingen er bibliotekmidlene først og fremst dekket av §3d. Vi mener tillegget «hovedsakelig rettet mot barn og unge» bør strykes», og at det er ivarettatt i «§3 b. kulturtiltak for barn og unge».

Ved å la §3 d. stå som «andre kulturformål» vil det ikke ekskludere barn og unge, men lettere kunne fordeles til tiltak for hele befolkningen.

Slik den nylig fremlagte «Plan for Norge» lover en leselyststrategi for voksne, er det også et godt signal om at regjeringen anerkjenner at voksnes lesing inngår i en helhetlig lesekultur, og at voksne er rollemodeller for barn. Derfor vil tiltak rettet mot voksne også omfatte barn, særlig innenfor lesing, som høytlesing og tiltak for lesekultur.

Behovet er stort

Nasjonalbiblioteket fikk 67 søknader fra bibliotek om midler til bibliotekutvikling i 2025, og skriver selv at «Til sammen søker bibliotekene om over 40 millioner kroner til ulike utviklingstiltak for 2025, noe som er godt over disponibel ramme på 10-15 millioner kroner.» Dette viser hvor viktig tippemidlene er for de enkelte bibliotek. Egne budsjetter strekker ikke til, og det er nødvendig med annen finansiering i tillegg.

Tippemidlene sørger for utvikling og fellestjenester

Nasjonalbiblioteket tildeler tiltaks- og utviklingsmidler, som skal gå til prosjekter og tiltak. Det er derfor en viktig brikke i bibliotekenes arbeid med å være nyskapende og utvikle nye prosjekter og tiltak. Midlene skal også brukes til fellestjenester som er viktige for å bygge god infrastruktur og skape likeverdige tjenester for alle bibliotek, og dermed hele befolkningen.

Tippemidler og bibliotekstrategi

Overskuddet fra Norsk Tipping, som deles ut som utviklingsmidler fra Nasjonalbiblioteket har tidligere vist til gjeldende bibliotekstrategi, som utgangspunkt for tildeling. Fra 1.1.2026 foreligger det ikke en gjeldende bibliotekstrategi, og det er derfor uklart for bibliotekfeltet hva som skal være førende når midlene for neste år deles ut. Derfor er det også viktig at forskriften ikke legger begrensninger i alder for målgruppe, også dersom det skjer endringer i politisk ledelse.

Norsk bibliotekforening anbefaler derfor at det også utformes en forskrift som fastslår at bibliotektiltak, gjerne sammen med utviklingstiltak for arkiv-, bibliotek- og museumssektoren, samt sikringsmidler for museer, omfattes i fordeling av Norsk Tippings overskudd. Dette vil særlig gjelde dersom det ikke foreligger en bibliotekstrategi som legger rammene for tildeling av midler til bibliotektiltak.

Statsbudsjettet

Kulturdepartementet skriver i Statsbudsjettet at de «vil komme tilbake til hvordan prosjekt- og utviklingsmidlene til bibliotekfeltet i 2026 skal fordeles», og peker på arbeidet med denne forskriften. Vi mener også det bør være tydelige og forutsigbare kriterier ved eventuell flytting av budsjettkilder mellom statsbudsjett og tippemidler.

Prosjekter finansiert av tippemidler

Mange viktige bibliotekprosjekter er finansiert av tippemidler. Eksempelvis:

- «Jakten på sannheten», en interaktiv digital utstilling om kildekritikk og mediebruk, som har vært på turne flere steder i landet.
- «Sammen om lesing», et felles prosjekt i Innlandet for å skape gode samarbeid lokalt for å øke leselyst
- Et kurs i kildebevissthet og kritisk mediebruk i regi av Rogaland fylkesbibliotek, som har vært spredt til hele biblioteknorge, og utviklet i samarbeid med Faktisk.no
- «Sommerles», kampanjen som øker lesing gjennom sommerferien siden 2017 over flere år vært støttet med tippemidler, gjennom utviklingsmidler og midler til aktiv formidling.

Oppsummering

Tippemidlene er viktige bidrag til bibliotekfeltet, og styrker lesing for hele befolkningen. Vi foreslår derfor at §3 d endres til «andre kulturformål».

Norsk bibliotekforening anbefaler at det utformes en forskrift som fastslår at bibliotektiltak omfattes av fordeling av Norsk Tippings overskudd. Dette vil særlig gjelde dersom det ikke foreligger en bibliotekstrategi som legger rammene for tildeling av midler til bibliotektiltak.